

Strategi for anbefalt eHelsekompetanse

KITH-rapport			KITH
TITTEL Strategi for Anbefalt eHelsekompetanse			Kompetansesenter for IT i helse og sosialsektoren AS Postadresse Postboks 6285 Sluppen 7489 Trondheim Besøksadresse Sverresgt. 15, inngang G Telefon 73 59 86 00 Telefaks 73 59 86 11 www.kith.no
Forfatter Astrid Brevik Svarlien			e-post firmapost@kith.no
Oppdragsgiver Helsedirektoratet			Foretaksnummer 959 925 496
Dokumenttype og nummer KITH-rapport 1013: 2010	Dato 10.mai 2010	Antall sider 11	Gradering Åpen
Godkjent av Bjarte Aksnes		Kvalitetssikret av Bjarte Aksnes	
Sammendrag På oppdrag fra Helsedirektoratet har KITH vært ansvarlig for prosjektet "Kompetansehevede tiltak for Helse IKT", finansiert over statsbudsjettet for 2009. Det har resultert i <i>Anbefalt eHelsekompetanse</i> (KITH-rapport 2012: 2010). Prosjektet har også hatt i oppdrag å komme med forslag til strategier for å gjøre anbefalingen kjent for aktuelle miljøer. <i>Anbefalt eHelsekompetanse</i> må sees i sammenheng med andre tiltak for å øke den digitale kompetansen hos helsepersonell som skal benytte eHelsesystemer på en faglig forsvarlig måte slik at personvern og pasientsikkerhet ivaretas. <i>Strategi for anbefalt eHelsekompetanse</i> (KITH-rapport 2013: 2010) er utarbeidet på grunnlag av arbeidet med <i>Anbefalt eHelsekompetanse</i> . For økt oppmerksomhet og satsing på eHelsekompetanse foreslås tiltak innenfor fire hovedområder; <u>forvaltning</u> , <u>opplæring</u> , <u>spredning</u> og <u>formalisering</u> . Tiltakene som er utarbeidet for de fire strategiområder har både et kortsiktig og et mere langsiktig perspektiv. Det foreslås at enkelte tiltak prioriteres og iverksettes straks. Det gjelder: <ul style="list-style-type: none"> - Alle tiltak for strategiområdet <u>forvaltning</u> av Anbefalt eHelsekompetanse - Tiltak 1 for strategiområdet <u>opplæring</u> for å sikre anbefalt eHelsekompetanse - Tiltak 1, 2, 3, 4 og 5 for strategiområdet <u>spredning</u> av Anbefalt eHelsekompetanse Andre tiltak krever mere ressurser og samordning. Det gjelder særlig for det fjerde strategiområdet <u>formalisering</u> av Anbefalt eHelsekompetanse. Det bør iverksettes parallelle aktiviteter i forhold til foreslåtte tiltak for alle strategiområdene.			

Innhold

Digital kompetanse som satsingsområde	7
Råd fra instanser som deltok i høring på Anbefalt eHelsekompetanse	7
Satsing på digital kompetanse i helsesektoren.....	8
Fokus på digital kompetanse i utdanningssektoren	8
Forslag til strategier for økt eHelsekompetanse	10
1. Strategiområde forvaltning av Anbefalt eHelsekompetanse.....	10
2. Strategiområde opplæring for å sikre Anbefalt eHelsekompetanse.....	10
3. Strategiområde spredning av Anbefalt eHelsekompetanse.....	11
4. Strategiområde formalisering av Anbefalt eHelsekompetanse.....	11

Digital kompetanse som satsingsområde

Samspill 2.0 viser til at IKT og elektronisk samhandling er en del av helse- og sosialpersonellts hverdag¹. Personalet må ha nødvendig digital kompetanse for aktivt å dra nytte av IKT i tjenesten og bruke det i kvalitetsforbedrende arbeid. Både virksomhetene og utdanningsinstitusjonene har ansvar for at personell har eHelsekompetanse. Virksomhetene har arbeidsgiveransvar for tilrettelegging av opplæring. Utdanningssektoren skal gjennom undervisning reflektere den elektroniske virkeligheten helse- og sosialpersonell vil arbeide innenfor. Under innsatsområdet utdanning, opplæring og kompetanseutvikling foreslås to tiltak

1. Bidra til at innholdet i helse- og sosialutdanningene omfatter nødvendig IKT-kompetanse.
2. Utarbeide kompetansekrav til helse- og sosialpersonell for å sikre kompetanse om prinsipper for behandling av pasient- og brukerinformasjon og en forståelse for de krav og regler som stilles.

På dette grunnlag søkte KITH i 2009 om støtte til kompetansehevende tiltak for Helse IKT som har resultert i *Anbefalt eHelsekompetanse* (KITH-rapport 1012: 2010).

Råd fra instanser som deltok i høring på Anbefalt eHelsekompetanse

Anbefalt eHelsekompetanse henvender seg til ledere, lærere og opplæringsansvarlige i utdanningssektoren innen medisin og helsefag samt til virksomhetssektoren innen helse- og omsorgstjenester. Anbefalingen er retningsgivende for områder og tema som er sentral i forbindelse med eHelse og bruk av eHelsesystemer.

I svar på høringen fremkommer det at det er stort behov for materiell som kan støtte undervisning og opplæring innen eHelse og eHelsesystemer. Det er behov for oversikt over hvilke områder/tema som er sentral både innen utdannings- og virksomhetssektoren. Anbefalingen kan være en ressurs for utarbeidelse av studie/emneplaner og ved planlegging av introduksjons- og etterutdanningskurs og fungere som en "sjekklister" for kunnskap.

Flere høringsinstanser kommenterer at det er behov for differensiering og konkretisering av læringsutbyttet i forhold til de ulike helseutdanninger slik at opplæring tilpasses den rolle/funksjon helsepersonell kvalifiseres til. Finansiering av opplæring er tema som flere kommenterer.

I svar på høring forslås det ulike tiltak for å fremme eHelsekompetanse

- Lage opplæringsmateriell i form av e-læringspakker og annet interaktivt opplæringsmateriell
 - Materiell for å øve inn ferdigheter og utvikle ny kunnskap
 - Elektronisk kursprøve
 - Opplæring knyttes til akkrediteringssystem tilsvarende medisinsk teknisk utstyr
- Lage veiledningsmateriell/faktaark tilsvarende Norm for informasjonssikkerhet
- Etablere samarbeid med utdanningsdirektoratet og Kunnskapsdepartementet
- Etablere samarbeid med Helse Sør-Øst RHF i forbindelse med pågående prosjekt kompetanseprogram (strategisk kompetansestyring)
- Økonomisk støtte til kompetanseheving

¹ Helse- og omsorgsdepartementet (2008) Samspill 2.0 Nasjonal strategi for elektronisk samhandling i helse- og omsorgssektoren 2008 – 2013
http://www.helsedirektoratet.no/vp/multimedia/archive/00047/Samspill_2_0_-strate_47719a.pdf

- Utdanningsinstitusjonene etablerer forkurs for studenter og ansatte i helsesektoren
- Grunnleggende kompetanse (Vox nivå 2) dekkes gjennom e-læring inkludert testing

Satsing på digital kompetanse i helsesektoren

For å møte utfordringer i fremtidens omsorgstjenester er satsing på kompetanse og teknologi sentrale virkemidler. Elektronisk samhandling og økt bruk av IKT skal bidra til effektivisering og kvalitetsheving².

I Samhandlingsreformen vises det til at samarbeid mellom utdanningsinstitusjonene og helsetjenesten er viktige arenaer for å fange opp og formidle behov for endring i utdanningene for helsepersonell. Et mer formalisert samarbeid mellom utdanningsmyndigheter og helsemyndigheter må drøftes. I tillegg til de fem hovedgrep som skisseres i reformen fremheves strategiske tiltak relatert til IKT som sentral. Målsetting er ”at elektronisk kommunikasjon skal være den normale måten å kommunisere på”³. For at dette kan realiseres må personell inneha eHelsekompetanse som er tilpasset den rolle og funksjon de skal fylle.

I rundskriv IS-1/2010 viderefremmes hovedprioriteringer i Regjeringens satsningsområder til kommunene, fylkesmennene, de regionale helseforetak og fylkeskommunene fra Helsedirektoratet⁴. Det vises til Samspill 2.0. Aktørene oppfordres til å bidra til at helsepersonell får den nødvendige opplæringen og slik støtte opp om arbeidet med elektronisk samhandling.

Handlingsplanen Gode helseregistre – bedre helse⁵ inneholder 14 innsatsområder sortert under henholdsvis *Rammeverk*, *Utviklingsprosjekt* og *Støtte*. Understøttende innsats er sentral for gjennomføring av de øvrige tiltak for innsatsområdene. Under *Støtte* inngår Innsatsområdet 11: Opplæring og holdninger. Målet er ”Nødvendig kompetanse til å benytte de nye informasjonssystemene blant helsepersonell”. Det foreslås følgende tiltak:

Tiltak 65: Utarbeide strategi for opplæring i bruk av fagapplikasjoner og endringer i kultur for dokumentasjon

Tiltak 66: Gjennomføre en målrettet holdningskampanje blant helsepersonell med hensyn til informasjonssikkerhet

Fokus på digital kompetanse i utdanningssektoren

I reformen Kunnskapsløftet omtales digital kompetanse som en femte basisferdighet ”å kunne bruke digitale verktøy”. Digitale ferdigheter er nødvendig både som privatperson og som deltaker i arbeidslivet. Krav til IKT i arbeidslivet er hovedkilde til læring⁶. Innen helsesektoren er både den grunnleggende kompetanse og spesifikk, differensiert kompetanse sentral for å ivareta personvern og pasientsikkerhet når eHelsesystemer benyttes av helsepersonell og medarbeidere.

2 Helse- og omsorgsdepartementet (2005 – 2006) Mestring, muligheter og mening St. meld. nr. 25 (2005 – 2006) <http://www.regjeringen.no/Rpub/STM/20052006/025/PDFS/STM200520060025000DDDPDFS.pdf>

3 Helse- og omsorgsdepartementet (2009) Samhandlingsreformen St. meld. nr. 47(2008 – 2009) <http://www.regjeringen.no/pages/2206374/PDFS/STM200820090047000DDDPDFS.pdf>

4 Helsedirektoratet (2010) IS-1/2010 Rundskriv NASJONALE MÅL OG HOVEDPRIORITERINGER FOR 2010 http://www.helsedirektoratet.no/vp/multimedia/archive/00278/IS-1-_2010_-_Nasjo_278929a.PDF

5 Helse- og omsorgsdepartementet (2009) Gode helseregistre – bedre helse. Strategi for modernisering og samordning av sentrale helseregistre og medisinske kvalitetsregistre 2010 – 2020 http://www.regjeringen.no/pages/2277322/Gode%20helseregistre%20-%20bedre%20helse_Hovedrapport_2009.pdf

6 Vox (2008) Borgere og bruker. En analyse av den norske befolkningens digitale kompetanse Oslo:Vox

Grunnlaget for formell digital basiskompetanse legges i grunnskolen og videregående skole, samt tilrettelagte kurs for voksne. ITU Monitor gjennomfører undersøkelser om grunnopplæring og elever og læreres bruk av IKT i skolen. Undersøkelsen for 2009 viser at videregående skole har kommet lengre med å ta i bruk IKT i faglig og pedagogisk arbeid enn grunnskolen. Det er signifikant sammenheng mellom digital kompetanse og tilrettelegging for bruk av IKT samt mulighet for kompetanseheving blant lærer. Elever i studiespesialisering skårer høyere enn elever med yrkesfaglige studieretninger på den digitale testen. I gjennomsnitt mestrer elevene 55 % av oppgavene⁷.

I St.meld.nr. 17 Eit informasjonssamfunn for alle står det ”at studentar blir lært opp i og nyttar IKT som ein integrert del av studiearbeidet både i grunnutdanning og etter- og videreutdanning. Målet er at studentane skal meistre IKT slik dei vil møte det i arbeidslivet og samfunnet elles”⁸.

Norgesuniversitetets kartleggingsundersøkelse om IKT i høyere utdanninger i 2009 viser at det er betydelige forskjeller i utbredelse, bruk og betingelser for bruk av IKT i utdanningene, noe som medfører at studentene tilegner seg ulik kompetanse med IKT i studietiden. Ledelse har betydning for omfanget av virkemidler for å implementere IKT i utdanningen. Institutt med mest strategisk innhold har tatt i bruk mer forpliktende og flest virkemidler. Kompetanseheving for fagansatte er i stor grad basert på eget initiativ og frivillighet. 6 av 10 fagansatte oppgir at de har benyttet kompetansehevede tiltak. Fagansattes holdninger har betydning for i hvilken grad de tilrettelegger for studentenes bruk av IKT. To av tre studenter oppgir behov for opplæring innen bruk av IKT. Fire av ti sier at de ikke får opplæring tilpasset sine behov. Helse (inkludert medisin), sosial og idrettsfag som har høyest andel eldre og kvinnelige studenter (i forhold til øvrige utdanninger) har minst bruk av IKT⁹.

7 ITU Monitor 2009 http://www.itu.no/filestore/Rapporter_-_PDF/ITU_monitor09_web.pdf

8 Fornyings- og administrasjonsdepartementet Eit informasjonssamfunn for alle St.meld.nr.17 (2006 – 2007)
<http://www.regjeringen.no/Rpub/STM/20062007/017/PDFS/STM200620070017000DDDPDFS.pdf>

9 Norgesuniversitetet (2009) Digitale utfordringer i høyere utdanning Norgesuniversitetets IKT-monitor

Forslag til strategier for økt eHelsekompetanse

Strategiene for å øke eHelsekompetanse er innedelt i fire strategiområder med tilhørende tiltak. Foreslåtte tiltak innen strategiområdene har ulikt tidsperspektiv. Enkelte tiltak er lite ressurskrevende å gjennomføre og kan iverksettes raskt. Andre tiltak er mer kompleks, krever mer samordning og ressurser. Realisering av forventede konsekvenser vil ta lengre tid.

Anbefalt eHelsekompetanse er grunnlag for å utarbeide differensierte og tilpassede læreplaner, fagplaner, studie og emneplaner. Anbefalingen kan være retningsgivende for tema ved utarbeidelse av undervisningsmaterieell rettet mot ulike studenter innen helsefag i utdanningssektoren, samt personell i helsesektoren. *Anbefalt eHelsekompetanse* kan også benyttes i forbindelse med utvikling av e-læringspakker og tester.

1. Strategiområde forvaltning av Anbefalt eHelsekompetanse

Mål Etablere rammebetingelser for å sikre at *Anbefalt eHelsekompetanse* er relevant og oppdatert

Tiltak

1. Avklare eier- og forvaltningsansvar for anbefalingen
2. Etablere prosjekt for differensiert bruk av *Anbefalt eHelsekompetanse* i
 - 2.a Utdanningsinstitusjon
 - 2.b Klinisk virksomhet
3. Evaluere bruk av *Anbefalt eHelsekompetanse*
4. Etablere rutiner for oppdatering
5. Samordne anbefalingen med *Norm for informasjonssikkerhet*
6. Videreføre fagrådet med funksjon som ambassadører og referansegruppe for anbefalingen

2. Strategiområde opplæring for å sikre Anbefalt eHelsekompetanse

Mål Sikre at ansatte har tilstrekkelig kompetanse innen eHelse

Tiltak

1. Delta i prosjekt ”kompetanseprogram Helse Sør-Øst”
2. Utrede mulighet for å benytte E-læring moduler systematisk i utdanning/opplæring på grunnlag av pågående samarbeidsprosjekt Helse Vest – Helse Sør-Øst
3. Vurdere prosjekt for å sikre grunnleggende kompetanse (Vox 2)
 - 3.a i utdanninger for helsepersonell
 - 3.b hos personell i virksomheter
4. Utrede muligheter for at leverandører av eHelsesystemer tilgjengeliggjør aktuelle eHelsesystemer i en utdanningssammenheng
5. Vurdere etablering av ”erfaringsprosjekt” der *Anbefalt eHelsekompetanse* er basis for utvikling av testverktøy og testtjenester

3. Strategirområde spredning av Anbefalt eHelsekompetanse

Mål Sikre at *Anbefalt eHelsekompetanse* er tilgjengelig

- Tiltak**
1. Lage standard tekst for elektronisk publisering
 2. Publisere *Anbefalt eHelsekompetanse* på KITHs nettsider
 3. Lage informasjonsmateriell som tilgjengliggjøres for eksempel informasjonsark, rundskriv, powerpoint presentasjon
 4. Link til *Anbefalt eHelsekompetanse* fra relevante nettsider for eksempel
 - 4.a Helsedirektoratet
 - 4.b Kunnskapscenteret
 - 4.c Helsebiblioteket
 - 4.d KS
 5. Muntlig informasjon via foredrag og innlegg i relevante fora
 - 5.a HelsIT konferansen, eHelse konferanser
 - 5.b Regionale seminar om elektronisk samhandling
 - 5.c Kommuner, helseforetak, utdanningssektoren
 6. Utvikling av E-læringskurs
 7. Multimedia for offentlig tilgjengelige E-læringskurs

4. Strategirområde formalisering av Anbefalt eHelsekompetanse

Mål Formalisere *Anbefalt eHelsekompetanse* i relevante rammeverk og planer

- Tiltak**
1. Etablere samarbeid med sentrale aktører
 - 1.a Helse- og omsorgsdepartementet
 - 1.b Helsedirektoratet (spesialisthelsetjenesten, primærhelsetjenesten, eHelse og IT)
 - 1.c Kunnskapsdepartementet
 - 1.d Utdanningsdirektoratet
 - 1.e Universitets- og høyskolerådet
 2. Integre krav til eHelsekompetanse i rammeplaner for utdanningssektoren
 3. Inngå som del av strategi for opplæring i bruk av fagapplikasjoner og endringer i kultur for dokumentasjon¹⁰
 4. Inngå som del av målrettet holdningskampanje blant helsepersonell med hensyn til informasjonssikkerhet¹¹

¹⁰ Helse- og omsorgsdepartementet (2009) Gode helseregistre – bedre helse. Tiltak 65

¹¹ Helse- og omsorgsdepartementet (2009) Gode helseregistre – bedre helse. Tiltak 66